

Uloga roditeljske percepcije socioekonomskog okruženja u prezaštitničkom roditeljstvu u adolescenciji

ANA TOKIĆ MILAKOVIĆ *

IVANA BANDOVIĆ

Studijski centar socijalnog rada

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Zagreb, Hrvatska

Izvorni znanstveni rad

UDK: 159.97-053.6:173.5-055.52

doi: 10.3935/rsp.v32i2.60

Primljeno: prosinac 2024.

Prezaštitničko roditeljstvo karakterizira pružanje zaštite prekomjerne s obzirom na dob i razvojni stupanj djeteta (Thomasgard i sur, 1995.). Pregled literature o odrednicama ovakvog roditeljstva u adolescenciji otkriva da su istraživanja pretežno usmjerena na čimbenike na razini pojedinca (roditelja i djeteta), dok je uloga šireg socioekonomskog konteksta relativno rijetko istraživana. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati u kojoj mjeri roditeljska percepcija socioekonomskih prilika u hrvatskom društvu predviđa prezaštitničko roditeljsko ponašanje pri završetku srednjoškolskog obrazovanja adolescenata. Sudjelovalo je ukupno 450 roditelja/skrbnika učenika završnih razreda srednjih škola u Hrvatskoj. Provedena je hijerarhijska regresijska analiza kojom se predviđala razina prezaštitničkog roditeljstva. Uz percipiranu anksioznost adolescenata te školski uspjeh, značajan doprinos u predviđanju prezaštitničkog roditeljstva ostvarila je roditeljska percepcija nesigurnosti posla u državi te percepcija kompetitivnosti u društvu. Rezultati istraživanja pokazali su da roditeljska percepcija socioekonomskih prilika u društvu ima značajnu ulogu prilikom predviđanja prezaštićivanja adolescenata, čak i kad se u analizi kontroliraju obilježja adolescenata i roditelja koja su povezana s tim oblikom roditeljskog ponašanja. Dobiveni nalazi važni su za bolje razumijevanje čimbenika koji doprinose primjeni prezaštitničkog roditeljstva u adolescenciji.

Ključne riječi: prezaštitničko roditeljstvo u adolescenciji, »helikopter« roditeljstvo, roditeljska percepcija socioekonomskih prilika, percepcija nesigurnosti posla, percepcija kompetitivnosti u društvu, percepcija nejednakosti prihoda, anksioznost adolescenata.

* Ana Tokić Milaković, Studijski centar socijalnog rada, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu / Department of Social Work, Faculty of Law, University of Zagreb, Nazorova 51, 10 000 Zagreb, Hrvatska / Croatia, ana.tokic@pravo.unizg.hr

UVOD

Pojam »helikopter roditeljstva« u posljednje vrijeme izaziva veliki interes, kako znanstvenika i stručnjaka u području roditeljstva, tako i šire javnosti. Iako se na prvu čini kao moderan konstrukt, mnogi ga autori smatraju istoznačnicom prezaštitničkog roditeljstva (Padilla-Walker i Nelson, 2012.), o kojem se po prvi put govorilo još u prvoj polovici 20. stoljeća (Levy, 1931.). Prezaštitničko roditeljstvo naziv je za skup roditeljskih ponašanja koje karakterizira pružanje zaštite prekomjerne s obzirom na dob i razinu razvoja djeteta (Thomasgard i sur., 1995.).

Prezaštitničko roditeljstvo može se uočiti kod roditelja svih dobni skupina djece, a razdoblje adolescencije posebno je osjetljivo na nepovoljne posljedice ograničavanja autonomije i neovisnosti (LeMoyne i Buchanan, 2011.; Schiffrin i sur., 2021.) zbog toga što upravo osamostaljivanje od roditelja predstavlja jednu od temeljnih zadaća odrastanja (Arnett, 2000.). Roditeljsko prezaštićivanje adolescenata najčešće se manifestira kroz učestalo rješavanje problema umjesto adolescenta, visoku razinu pružanja materijalne pomoći, narušavanje privatnosti te prekomjernu brigu o sigurnosti adolescenta (Scharf i sur., 2017.; Brenning i sur., 2017.).

Iako su prednosti roditeljske uključenosti u život djece i adolescenata mnogobrojne (Flouri i Buchanan, 2003.; Wilder, 2014.), dobno neprimjerena i nametljiva uključenost roditelja može biti nepovoljna za njihovu prilagodbu i dobrobit (Padilla-Walker i Nelson, 2012.; Schiffrin i sur., 2021.). Tako su dosadašnja istraživanja utvrdila povezanost između prezaštitničkog roditeljstva i brojnih psihosocijalnih poteškoća kod mladih, poput anksioznosti (Segrin i sur., 2013.; LeMoyne i Buchanan, 2011.), socijalne anksioznosti (Spokas i Heimberg, 2009.) i depresije (Schiffrin i sur., 2014.; Cook, 2020.). Prezaštitničko

roditeljstvo također je povezano s problemima prilagodbe adolescenata na studentski život što se, između ostaloga, očituje u smanjenoj akademskoj motivaciji (Schiffrin i Liss, 2017.) te lošijem akademskom uspjehu (Kim i sur., 2013.; Darlow i sur., 2017.).

Širi okvir razumijevanja zbog čega ovakvo roditeljsko ponašanje može imati nepovoljne posljedice na dobrobit adolescenata nudi **teorija samoodređenja** (Ryan i Deci, 2000.) koja postulira kako su svim ljudima urođene tri temeljne psihološke potrebe (za autonomijom, kompetencijom i povezanošću) čije je ispunjenje blagotvorno za optimalno funkcioniranje i razvoj pojedinca. Prezaštitničko roditeljstvo može potencijalno predstavljati prepreku ispunjenju svih triju potreba, ali posebno onoj za autonomijom (Padilla-Walker i Nelson, 2012.), zbog nametljive uključenosti roditelja i niske razine poticanja djetetovog samousmjerenja (Segrin i sur., 2015.). Tako je, primjerice, u jednom istraživanju, kojim se nastojalo utvrditi posreduje li ispunjenje spomenutih psiholoških potreba u korelaciji između prezaštitničkog roditeljstva i dobrobiti mladih, pronađeno da je povezanost prezaštitničkog roditeljstva s nižim životnim zadovoljstvom i višom depresivnošću mladih u velikoj mjeri objašnjena percepcijom kršenja njihovih temeljnih psiholoških potreba za autonomijom i kompetencijom (Schiffrin i sur., 2014.).

Psihosocijalne odrednice prezaštitničkog roditeljstva

Imajući na umu potencijalne nepovoljne ishode roditeljskog prezaštićivanja u razdoblju adolescencije, važno je identificirati čimbenike koji potencijalno dovode roditelje do primjene ovakvog odgojnog obrasca u tom razdoblju. Naslanjajući se na **procesni model roditeljstva** (Belsky; 1984.; Taraban i Shaw, 2018.), roditeljsko

ponašanje može se promatrati kroz prizmu međuutjecaja niza psihosocijalnih čimbenika (Pećnik i Tokić, 2011.), kao što su obilježja roditelja (npr. spol, dob, iskustva odrastanja, karakteristike osobnosti, kognitivni i emocionalni stil i sl.), obilježja djeteta (npr. spol, dob, razvojni status, temperament, sposobnosti i sl.) te užeg i šireg socioekonomskog konteksta obitelji (npr. materijalni uvjeti života, podrška drugog roditelja, radno opterećenje, socioekonomski položaj djeteta i obitelji, kulturalna uvjerenja i sl.).

S obzirom na upečatljivu raznolikost među roditeljima u sklonosti prezaštitničkom ponašanju, brojna su istraživanja ispitivala **obilježja roditelja** koja bi mogla biti povezana s ovakvim roditeljskim obrascem ponašanja. Primjerice, pokazalo se da su, u usporedbi s očevima, majke u prosjeku sklonije pretjerano zaštićivati djecu (van Ingen i sur., 2015.; Schiffrin i sur., 2019.; Nelson i sur., 2021.), što je u skladu s postavkama teorije rodnihih shema prema kojoj je uloga žene ujedno i uloga njegovateljice, dok otac ima dominantno hraniteljsku ulogu (Bem, 1981.). Također se pokazalo kako su prezaštićivanju skloniji mlađi roditelji (Thomasgard i sur., 1995.; Hullmann i sur., 2010.), možebitno zbog veće nesigurnosti i tjeskobe vezane uz svoje roditeljske kompetencije. Identificirano je i nekoliko osobina roditelja povezanih s većom primjenom prezaštitničkog roditeljstva, kao što su perfekcionizam (Segrin i sur., 2020.), depresivnost (Clarke i sur., 2013.) i neuroticizam (Coplan i sur., 2008.). Nastavno na posljednje, jedno od obilježja roditelja koje se u istraživanjima pokazalo dosljedno povezano sa sklonošću prezaštitničkom roditeljstvu je svakako anksioznost kao osobina (Segrin i sur., 2013.; Clarke i sur., 2013.; Jones i sur., 2021.) te separacijska anksioznost roditelja (Cooklin i sur., 2013.; Brenning i sur., 2017.). Čini se da anksiozni roditelji u većoj mjeri percipiraju opasnosti u djetetovom okruženju (Mouton i sur., 2022.; Jones

i sur., 2021.), odnosno percipiraju dijete ranjivim (Thomasgard, 1998.), što pojačava njihovu potrebu za pretjeranim zaštićivanjem djeteta.

Također, brojna su istraživanja nastojala utvrditi **karakteristike djeteta** koje doprinose prakticiranju prezaštitničkog roditeljskog ponašanja pa tako neka istraživanja pokazuju veću sklonost prezaštićivanju sinova (Nelson i sur., 2021.; Somers i Settle, 2010.), dok druga ukazuju na veću sklonost prezaštićivanju kćeri (Bradley-Geist i Olson Buchanan, 2014.; Stephens, 2009.). Nadalje, pokazalo se da su roditelji skloniji prezaštićivati djecu mlađe dobi, u odnosu na stariju (Thomasgard i sur., 1995.; Clarke i sur., 2013.; Hullmann i sur., 2010.). Ipak, brojni autori ukazuju na sveprisutniju problematiku prezaštićivanja adolescenata (npr. Segrin i sur., 2015.; Brenning i sur., 2017.), koje dostiže vrhunac u razdoblju završetka srednjoškolskog obrazovanja te se zatim u ranim dvadesetima postupno smanjuje (Nelson i sur., 2021.). Temperament djeteta, prema dosadašnjim spoznajama, može potaknuti roditelje na primjenu određenog odgojnog obrasca (npr. Laukkanen i sur., 2014.). Primjerice, Coplan i suradnici (2004.) u svojem su istraživanju utvrdili kako roditelji pretjerano zaštićuju sramežljivu i povučenu djecu jer smatraju da im treba više pažnje i usmjeravanja u razvoju. Thomasgard (1998.) drži da je prezaštićivanje odgovor roditelja na percipiranu ranjivost samog djeteta, a dugo se vremena konstrukt prezaštićivanja djece proučavao upravo u kontekstu obitelji djece s teškoćama u razvoju (Gagnon i sur., 2019.; Holmbeck i sur., 2002.), kroničnom bolešću (Hullmann i sur., 2010.) i teškoćama mentalnog zdravlja, posebice anksioznošću (Hudson i Rapee, 2005.).

Od **socioekonomskih i kulturnih čimbenika**, pokazalo se da su materijalni uvjeti obitelji povezani s prezaštitničkim

roditeljstvom, pri čemu su djeca visoko-obrazovanih i imućnijih roditelja češće pretjerano zaštićivana nego djeca koja odrastaju unutar obitelji niže obrazovanih roditelja s manje prihoda (Somers i Settle, 2010.; Doepke i Zilibotti, 2019.; Doepke i Zilibotti, 2021.; Wolf i sur., 2009.). Sukladno teoriji kulturnog kapitala (Bourdieu, 1977., prema Wolf i sur., 2009.), visokoobrazovani roditelji ulažu više resursa u obrazovanje svoje djece jer na obrazovanje gledaju kao na put stjecanja materijalnih sredstava i društvenog statusa. Primjerice, u jednom domaćem istraživanju obrazovnih postignuća mladih odraslih u siromaštvu, obrazovni status roditelja pokazao se kao najznačajniji prediktor obrazovnog dostignuća pojedinca (Ružojčić i sur., 2018.). Istraživanja provedena u SAD-u potvrđuju kako se visokoobrazovani roditelji češće uključuju u specifična prezaštitnička ponašanja vezana upravo uz djetetovo obrazovanje (npr. Somers i Settle, 2010.; Doepke i Zilibotti, 2019.). Istraživanja su također pokazala povezanost prezaštitništva s većim radnim opterećenjem roditelja (Ryan i sur., 2024.) te slabijom kvalitetom odnosa s drugim roditeljem (van Petegem i sur., 2022.). Nadalje, čini se da prezaštitničko roditeljstvo nije sasvim kulturalno univerzalan koncept. U kolektivističkim kulturama, koje cijene međuovisnost, obično je prihvatljivije da roditelji kontroliraju i ostanu aktivno uključeni u živote svoje djece, čak i kada su njihova djeca odrasla. Tako Scharf i suradnici (2017.) pronalaze da je prezaštitničko ponašanje roditelja u većoj mjeri prisutno u arapsko-izraelskoj, nego u židovsko-izraelskoj kulturi, koja je u većoj mjeri individualistički orijentirana.

Uloga percepcije socioekonomskog konteksta u prezaštitničkom roditeljstvu

Dosad provedena istraživanja znatno su doprinijela boljem razumijevanju kon-

cepta roditeljskog prezaštićivanja, no većina ih se usmjerila na varijable na razini pojedinca, tj. prediktore na strani roditelja i/ili djeteta, dok je uloga socioekonomskog i kulturnog konteksta u kojem obitelj živi ostala izvan fokusa (van Petegem i sur., 2022.). U skladu sa suvremenim teorijskim modelima roditeljstva (Belsky, 1984.; Bornstein, 2012.; Taraban i Shaw, 2018.), kao i ekološkim modelom razvoja djeteta (Bronfenbrenner, 1979.), koji apostrofiraju važnost razmatranja šireg društvenog, ekonomskog i kulturnog konteksta odvijanja interakcija između roditelja i djeteta, potrebno je u istraživanjima u većoj mjeri zahvatiti varijable koje se dotiču kontekstualnih značajki obitelji te spoznaje iz psihološke domene sjediniti sa spoznajama iz područja komplementarnih znanosti kao što su ekonomija i sociologija, a koje u većoj mjeri stavljaju naglasak na ulogu sociokulturnih čimbenika u razvoju djeteta.

Autori koji sagledavaju roditeljstvo iz ekonomske perspektive pronalaze da roditelji posljednjih nekoliko desetljeća sve više vremena i resursa posvećuju odgoju djece te taj uzlazni trend objašnjavaju reakcijom roditelja na nepovoljnu ekonomsku situaciju u svijetu (Doepke i Zilibotti, 2019.; Chen i sur., 2023.; Gibb i sur., 2022.). Roditelji mogu biti izloženi određenim socioekonomskim (ne)prilikama u društvu, što u nastavku može utjecati na njihov odabir roditeljskog stila i ponašanja. Tako, primjerice, percepcija veće **nesigurnosti posla** u državi u kojoj žive može doprinijeti primjeni roditeljskog ponašanja koje je u svojoj naravi više kontrolirajuće nego podržavajuće (Gibb i sur., 2022.). Odnos između percepcije nesigurnosti posla u društvu i roditeljskog ponašanja može se djelomično objasniti teorijom prelijevanja (eng. *Spillover theory*; Grzywacz i Marks, 2000.) koja sugerira da nesigurnost posla ima utjecaj na obiteljski život i odgoj djece kroz prelijevanje anksioznosti i stresa koje osoba doživljava zbog osjećaja nesigurno-

sti posla u obiteljsku domenu (Zhao i sur., 2012.). Pritom je potrebno napomenuti da, iako osobna percepcija nesigurnosti posla može u određenoj mjeri odudarati od nacionalne nesigurnosti posla (Shoss, 2022.), podaci pokazuju kako je osobna percepcija nesigurnosti posla u velikoj mjeri povezana sa stvarnom stopom nezaposlenosti i ekonomskom situacijom u okruženju (de Witte, 2005.).

Još je jedna socioekonomska varijabla dobila određenu pozornost istraživača u kontekstu objašnjavanja prezaštitničkog roditeljstva. U svojoj opsežnoj studiji, Doepeke i Zilibotti (2019.) predstavljaju temeljiti prikaz podataka koji sugeriraju da tijekom povijesti, promjene u smjeru povećanja **nejednakosti prihoda** na društvenoj razini prati i povećanje u prosječnoj razini roditeljske uključenosti. Postuliraju da su navedeni nepovoljni ekonomski uvjeti potaknuli roditelje na sve veću uključenost u obrazovanje svoje djece zbog zabrinutosti oko njihovog položaja u društvu – ako očekuju da će društvo u kojem će njihova djeca živjeti biti neravnopravno, a konkurencija oštrija, roditelji su spremniji uložiti dodatni napor kako bi djeci omogućili što bolji startni položaj (Doepeke i Zilibotti, 2017.). U skladu s potonjim, navode podatke kako je poticanje nezavisnosti i imaginacije kod djece veće upravo u državama s nižom stopom nejednakosti prihoda¹, dok se u državama s višom stopom nejednakosti prihoda u većoj mjeri vrednuje naporan rad, a roditelji su u većoj mjeri kontrolirajući (Doepeke i Zilibotti, 2019.).

Nadalje, izražena ekonomska nejednakost u životnom okruženju može rezultirati i povećanjem razine **percipirane kompetitivnosti** ljudi za bolji položaj u

društvu (Sommet i sur., 2019.), što u nastavku može potaknuti roditelje da sve više vremena i energije posvećuju obrazovanju djece kako bi se baš njihova djeca istaknula među svom ostalom djecom i mladima (Bradley-Geist i Olson-Buchanan, 2014.; LeMoyne i Buchanan, 2011.). Tako neki američki podaci sugeriraju da se današnjim maturantima, u odnosu na 1980e i 1990e godine, teže upisati na prestižna američka sveučilišta (Lukianoff i Haidt, 2018.). Tome da su današnji roditelji uključeniji oko kreiranja budućnosti svoje djece svjedoče i dokumentirani iskazi fakultetskog osoblja u kojima se sve češće navode incidenti s roditeljima studenata (Hunt, 2008.; Somers i Settle, 2010.). Naime, nije rijetkost da roditelji studenata zovu ili šalju poruke djetetu nekoliko puta dnevno, provjeravaju njihove ocjene (Hunt, 2008.) te im čak i pronalaze budući posao (Bradley-Geist i Olson-Buchanan, 2014.), vjerojatno s namjerom osiguranja njihove što uspješnije akademske i poslovne budućnosti.

CILJ ISTRAŽIVANJA I HIPOTEZE

Sažeti pregled literature o dosad istraživanim odrednicama prezaštitničkog roditeljstva ukazuje na dominaciju spoznaja o odrednicama na razini pojedinca (roditelja/skrbnika i djeteta) otvarajući potencijalni prostor za ispitivanje doprinosa šireg socioekonomskog i kulturalnog konteksta u predviđanju prakticiranja takvog roditeljstva. U skladu s tim, u ovom istraživanju fokus je stavljen upravo na socioekonomski kontekst u kojem se nalazi obitelj, a **cilj istraživanja** bio je ispitati na uzorku roditelja/skrbnika maturanata u Hrvatskoj

¹ Najčešće korištena mjera nejednakosti prihoda je Ginijev koeficijent, koji mjeri nejednakost na ljestvici od 0 do 1, pri čemu viša vrijednosti označava veću nejednakost u državi (Doepeke i Zilibotti, 2019.). Države s niskom stopom nejednakosti prihoda su, primjerice, Švedska, Danska, Norveška, Finska i Nizozemska, a države s visokom stopom nejednakosti prihoda su SAD, Kina i Rusija (EHIG, 2024.).

u kojoj mjeri roditeljska percepcija socioekonomskih prilika u hrvatskom društvu predviđa prezaštitničko roditeljsko ponašanje pri završetku srednjoškolskog obrazovanja adolescenata. U svrhu ostvarenja postavljenog cilja formulirani su sljedeći problemi s pripadajućim hipotezama.

Prvi problem bio je ispitati povezanost roditeljske percepcije socioekonomskih prilika u društvu, preciznije, doživljaja nesigurnosti posla, nejednakosti prihoda i kompetitivnosti u društvu, s prezaštitničkim roditeljskim ponašanjem. U okviru prve hipoteze (*H1*), očekuje se pozitivna povezanost između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva s roditeljskom percepcijom stupnja nesigurnosti posla, nejednakosti prihoda te kompetitivnosti u hrvatskom društvu.

S obzirom na prijašnje nalaze o značajnoj povezanosti prezaštitničkog roditeljstva s različitim obilježjima roditelja (npr. Segrin i sur., 2013.) i njihove djece/adolescenata (npr. Hudson i Rapee, 2005.), **drugi problem** istraživanja bio je ispitati povezanost odabranih obilježja roditelja i adolescenata (sociodemografska obilježja, školski uspjeh i anksioznost) s prezaštitničkim roditeljstvom na uzorku roditelja maturanata u Hrvatskoj. Na osnovi veličina i značajnosti koeficijentata korelacije, varijable koje su statistički značajno povezane s roditeljskom samoprocjenom prezaštitničkog roditeljstva, bit će uključene kao kontrolne varijable u analizi u okviru trećeg istraživačkog problema. U okviru druge hipoteze (*H2*), očekuje se povezanost između samoiskazanog stupnja prezaštitničkog roditeljstva roditelja maturanata, s jedne strane, i odabranih obilježja roditelja (spol, dob, stupanj obrazovanja, visina prihoda i anksioznost) i adolescenata (spol, školski uspjeh i anksioznost), s druge strane.

I konačno, **treći problem** istraživanja bio je utvrditi u kojoj mjeri varijable

koje se odnose na percepciju socioekonomskih prilika (roditeljska percepcija nesigurnosti posla u društvu, percipirana nejednakost prihoda te percepcija kompetitivnosti u društvu) objašnjavaju varijancu prezaštitničkog roditeljstva maturantima, povrhu odabranih obilježja roditelja i adolescenata. Naime, roditeljske kognitivne reprezentacije vezane uz socioekonomski kontekst djelomično su određene samim kontekstom u kojem žive, ali ne moraju svi roditelji biti podjednako osjetljivi na socio-kulturalne pritiske društva, odnosno određena obilježja roditelja i/ili djeteta (npr. anksioznost kao osobina) mogu se također odražavati u tim reprezentacijama. U skladu s time, u okviru treće hipoteze (*H3*), očekuje se statistički značajan doprinos roditeljske percepcije nesigurnosti posla u društvu, percipirane nejednakosti prihoda i percepcije kompetitivnosti u društvu u predviđanju samoiskazanog prezaštitničkog roditeljstva, i onda kad se u analizi kontroliraju ona obilježja adolescenata i roditelja koja su povezana s tim oblikom roditeljskog ponašanja.

METODA

Postupak

Podaci su prikupljeni u okviru SAFE-SORRY projekta (<https://safesorry.be/>), financiranog od strane Europskog istraživačkog vijeća (eng. ERC – *European Research Council*), u razdoblju od rujna 2022. do lipnja 2023. godine. Po dogovoru s ravnateljima odabranih škola, članica istraživačkog tima posjetila je škole te je u sklopu nastave učenicima odabranih razreda pružila informacije o istraživanju, uključujući i informacije o postupanju i zaštiti podataka te o dobrovoljnoj prirodi sudjelovanja. Učenicima su podijeljene kuverte s informacijama o projektu, dva obrasca za dobivanje informiranog pristanka i dva seta upitnika (po jedan za svakog roditelja/skrbnika) te dvije franki-

rane omotnice predviđene za povrat anke-
ta na adresu Pravnog fakulteta u Zagrebu.
Učenici su zamoljeni da te kuverte daju
svojim roditeljima/skrbnicima. Ankete su
podijeljene na grupnoj razini, a roditelji/
skrbnici su ih ispunjavali individualno u
svom domu te ih ispunjene poštom slali
na adresu Pravnog fakulteta. Roditeljima
čiji su upitnici zaprimljeni, zahvalilo se za
sudjelovanje u istraživanju slanjem elek-
tronskog vaučera iskoristivog u prodavao-
nicama jednog trgovačkog lanca drogerija
i kozmetičkih proizvoda diljem Hrvatske.

Prilikom provedbe istraživanja vodilo
se računa o poštivanju etičkih načela pro-
vedbe istraživanja, a provedbu istraživanja
odobrilo je Etičko povjerenstvo Pravnog
fakulteta u Zagrebu te Ministarstvo zna-
nosti i obrazovanja. Povjerljivost podataka
prilikom prikupljanja, pohrane i obrade
podataka osigurana je na način da su pri-
likom unosa podataka iz upitnika u bazu
podataka svi osobni podaci pseudonimizi-
rani, odnosno zamijenjeni nasumično ge-
neriranom šifrom.

Uzorak

U istraživanju su sudjelovali roditelji/
skrbnici adolescenata koji su pohađali za-
vršne razrede srednjih škola u Republici
Hrvatskoj u školskoj godini 2022./2023.
Prilikom regrutacije škola nastojalo se vodi-
ti računa o podjednako zastupljenosti škola
iz urbanih i ruralnih sredina te škola s gi-
mnazijskim i strukovnim programom, kao
i zahvaćanju različitih regionalnih područja
Hrvatske (tzv. kvotni uzorak). Od ukupno 1
828 podijeljenih upitnika u 19 škola, vratilo
se 511 ispunjenih upitnika (stopa odaziva
28%), od čega je 450 procijenjeno auten-
tičnima od strane istraživačkog tima (kori-
girana stopa odaziva 24,6%). Od ukupnog
broja pristiglih upitnika, 57,3% su ispunile
majke/skrbnice, a 42,7% očevi/skrbnici,
prosječne dobi od 48 godina. Većina sudi-
onika živi u braku (83,6%) ili u izvanbrač-

noj zajednici (4,4%) te živi u kućanstvu s
prosječno dvoje djece. Istraživanjem su u
većoj mjeri bili zahvaćeni roditelji/skrbni-
ci adolescentica (61,2%), nego adolescenata
(38,8%). Velik dio sudionika je zaposlen ili
samozaposlen (89,6%).

Većina sudionika (57,1%) ima završe-
no srednjoškolsko obrazovanje, 37,6% su-
dionika višu školu ili fakultet, dok svega
5,3% ima završeno (ili započeto) samo
osnovnoškolsko obrazovanje. Za uspored-
bu, prema posljednjim podacima popisa
stanovništva iz 2021. godine, oko 55,5%
ukupnog stanovništva RH ima završeno
srednjoškolsko obrazovanje, svega 24,1%
visoko, a čak 20,4% osnovno obrazovanje
ili manje (DZS, 2022.). Ovom uspored-
bom može se uvidjeti određena pristranost
uzorka sudionika u istraživanju, pri čemu
su u većoj mjeri obuhvaćeni roditelji višeg
i visokog stupnja obrazovanja.

Kad je riječ o imovinskom statusu su-
dionika, oko 15,3% sudionika živi u ku-
ćanstvu s prihodom (uključujući redovne
plaće i druge prihode) manjim od 800 eura
mjesečno, oko 20,5% s prihodom između
800 i 1 200 eura mjesečno, oko 16,4% su-
dionika između 1 200 i 1 600 eura, oko
16,4% između 1 600 i 2 000 eura, oko
10,4% između 2 000 i 2 400 eura, a 21,0%
sudionika ima mjesečne prihode kućan-
stva veće od 2 400 eura. Prema dostupnim
podacima, kućanstva s dvoje odraslih i
dvoje djece ostvarivala su u prosjeku mje-
sečna primanja od 872 eura u 2022., od-
nosno 961 euro u 2023. godini (Eurostat,
2025.). Uzimajući ove vrijednosti kao re-
ferentni okvir za usporedbu, mogli bismo
konstatirati da više od polovice sudionika
u ovom istraživanju ima iznadprosječna
mjesečna primanja (oko 64%), iz čega
se može naslutiti kako vjerojatno postoji
određena pristranost odaziva sudionika za
sudjelovanje u ovom istraživanju, pri čemu
su u većoj mjeri zahvaćeni roditelji boljeg
imovinskog statusa.

Instrumenti

Kao mjera prezaštitničkog roditeljstva korištena je subskala *Anksiozno prezaštitničko roditeljstvo* iz kratke verzije *višedimenzionalne skale prezaštitničkog roditeljstva* (eng. *Short Multidimensional Overprotective Parenting Scale – S-MOPS*; Chevrier i sur., 2022.). Radi se o subskali koja zahvaća pretjerano zaštitnička ponašanja neprimjerena dobi djeteta, a koja su dominantno potaknuta anksioznošću roditelja. Korištena subskala sastoji se od 10 čestica te mjeri ukupno 5 dimenzija anksioznog prezaštitničkog roditeljstva (po 2 čestice za svaku dimenziju): anksiozni odgoj (npr. »Odmah vidim opasnost kad god moje dijete poželi učiniti nešto novo.«), preuranjeno rješavanje problema (npr. »Često se uključujem u stvari koje bi moje dijete zapravo moglo samostalno riješiti.«), infantilizacija (npr. »Svom djetetu ostavljam dojam da ne želim da odraste.«), narušavanje privatnosti djeteta (npr. »Kršim privatnost svog djeteta.«) i opće prezaštićivanje (npr. »Previše sam zaštitnički nastrojen/a.«). Zadatak sudionika bio je izraziti svoj stupanj slaganja sa svakom tvrdnjom na ljestvici od pet stupnjeva (od 1=uopće se ne slažem do 5=u potpunosti se slažem). Ukupni rezultat na subskali formiran je kao aritmetička sredina odgovora na svih deset čestica pri čemu viši rezultat označava veći stupanj anksioznog prezaštitničkog roditeljstva. Koeficijent pouzdanosti za subskalu anksioznog prezaštitničkog roditeljstva iznosi $\alpha=0,82$.

Percipirana anksioznost djeteta (prilaženo prema *State-Trait Anxiety Inventory – STAI-6*; Marteau i Bekker, 1992.) mjeri roditeljsku percepciju stupnja anksioznosti djeteta. Skala se sastoji od 6 čestica (npr. »Moje dijete je smireno.«). Zadatak sudionika je izraziti svoj stupanj slaganja sa svakom tvrdnjom na ljestvici od četiri stupnja (od 1=uopće se ne slažem do 4=jako se slažem). Ukupni rezultat na

skali formiran je kao aritmetička sredina odgovora na svih 6 čestica, pri čemu su dvije čestice obrnuto bodovane. Viši ukupni rezultat ukazuje na višu razinu percipirane anksioznosti djeteta. Koeficijent pouzdanosti za ovu skalu iznosi $\alpha=0,84$.

Anksioznost roditelja kao osobina izmjerena je s ukupno 5 čestica iz kratke verzije *upitnika anksioznosti kao stanja i osobine* (eng. *Short Version of State-Trait Anxiety Inventory (STAI-5)*; Zsido i sur., 2020.). Zadatak sudionika bio je izraziti stupanj slaganja sa svakom tvrdnjom (npr. »Osjećam da se teškoće toliko gomilaju da ih ne mogu prevladati.«) na ljestvici od četiri stupnja (od 1=uopće se ne slažem do 4=jako se slažem). Rezultat na skali formiran je kao aritmetička sredina svih odgovora, a viši rezultat upućuje na višu razinu anksioznosti roditelja. Koeficijent pouzdanosti za ovu skalu iznosi $\alpha=0,84$.

Percipirana nesigurnost posla (eng. *Perceived job insecurity*; Vander Elst i sur., 2014.) kratki je upitnik kojim je izmjerena roditeljska percepcija razine nesigurnosti posla u državi u kojoj živi. Sudionici su izrazili svoj stupanj slaganja sa svakom od ukupno 4 tvrdnje (npr. »U Hrvatskoj postoji opći osjećaj da će mnogi ljudi uskoro izgubiti posao.«) na ljestvici od pet stupnjeva (od 1=uopće se ne slažem do 5=u potpunosti se slažem). Rezultat na skali formiran je kao aritmetička sredina svih odgovora, pri čemu je čestica koja opisuje sigurnost posla obrnuto bodovana, a viši rezultat upućuje na percepciju većeg stupnja nesigurnosti posla u okruženju. Koeficijent pouzdanosti za ovu skalu iznosi $\alpha=0,70$.

Percipirana nejednakost prihoda (eng. *Perceived income inequality*; Sommet i sur., 2019.) skala je od 3 čestice kojom je izmjerena roditeljska procjena nejednake raspodjele prihoda u državi. Zadatak je sudionika izraziti svoj stupanj slaganja sa svakom tvrdnjom (npr. »U Hrvatskoj postoji ogroman jaz između bogatih i siro-

mašnih.«) na ljestvici od pet stupnjeva (od 1=uopće se ne slažem do 5=u potpunosti se slažem). Ukupni rezultat formiran je kao aritmetička sredina odgovora na sve tri čestice, pri čemu viši rezultat ukazuje na viši stupanj percipirane nejednakosti prihoda u okruženju. Koeficijent pouzdanosti za ovu skalu iznosi $\alpha=0,77$.

Percipirana kompetitivnost (eng. *Perceived competitiveness*; Murayama i Elliot, 2012.) skala je od 4 čestice kojom je procijenjeno u kojoj mjeri roditelji percipiraju svoju društvenu sredinu kompetitivnom. Zadatak sudionika bio je izraziti svoj stupanj slaganja sa svakom tvrdnjom (npr. »U Hrvatskoj se čini da se ljudi natječu jedni protiv drugih.«), na ljestvici od pet stupnjeva (od 1=uopće se ne slažem do 5=u potpunosti se slažem). Ukupni rezultat formiran je kao aritmetička sredina odgovora na sve četiri čestice, pri čemu viši rezultat ukazuje na viši stupanj percipirane kompetitivnosti u društvu. Koeficijent pouzdanosti za ovu skalu iznosi $\alpha=0,57$.

Za prikupljanje podataka o sociodemografskim obilježjima roditelja (spol, dob, stupanj obrazovanja, prihodi) i adolescenata (spol) korišten je kratak demografski upitnik konstruiran u okviru projekta. Roditelji su također dali informaciju o školskom uspjehu adolescenata izrazivši ga kao ukupni prosjek ocjena.

Obrada podataka

Podaci su obrađeni pomoću statističkog programa SPSS 26,0. Izračunate su deskriptivne vrijednosti varijabli korištenih u istraživanju, Pearsonovi koeficijenti korelacije te je provedena hijerarhijska regresijska analiza (HRA) u dva koraka.

REZULTATI I RASPRAVA

Deskriptivna statistika

U Tablici 1. prikazane su deskriptivne vrijednosti svih kontinuiranih varijabli

korištenih u istraživanju. Kao što se može uočiti iz tablice, roditelji koji su sudjelovali u istraživanju ostvaruju relativno nizak rezultat na (sub)skali anksioznog prezaštitničkog roditeljstva ($M=2,0$, $SD=0,58$), što ukazuje na to da sudionici u prosjeku nisu prezaštitnički nastrojeni prema svojim maturantima. Ovakav rezultat nije jedinstven za hrvatske roditelje, budući da su slični nalazi dobiveni i na uzorku švicarskih i flamanskih roditelja adolescenata (Chevrier i sur., 2022.; de Spiegeleer i Soenens, 2022.).

Tablica 1.
Deskriptivne vrijednosti kontinuiranih varijabli korištenih u istraživanju

	N	Min	Max	M	SD
Prezaštitničko roditeljstvo	448	1,0	4,3	2,0	0,58
Školski uspjeh adolescenata/ice	431	3,0	5,0	4,4	0,61
Anksioznost adolescenata/ice	449	1,5	4,5	2,3	0,64
Dob roditelja	430	36,0	65,0	48,3	5,29
Anksioznost roditelja	449	1,3	3,7	2,5	0,33
Percipirana nesigurnost posla	450	1,0	5,0	3,1	0,66
Percipirana nejednakost prihoda	450	2,0	5,0	4,1	0,68
Percipirana kompetitivnost	450	1,5	5,0	3,1	0,60

Školski uspjeh adolescenata je u prosjeku prilično visok. Naime, adolescenti roditelja koji su ispunili upitnik u prosjeku prolaze s ocjenom *vrlo dobar* ($M=4,4$, $SD=0,61$), a pritom nijedan adolescent u uzorku nije prošao razred s ukupnim prosjekom nižim od ocjene *dobar* ($\text{Min}=3,0$), što može ukazivati na to da su istraživanjem obuhvaćeni roditelji relativno uspješnih učenika, ali i na sve učestaliji problem inflacije ocjena i odlikaša. Naime, školske

godine 2022./23. čak 34,5% učenika u Hrvatskoj završilo je četvrti razred srednje škole s odličnim uspjehom, dok je opći prosjek generacije iznosio 4,14. Usporedbe radi, deset godina ranije, taj je postotak iznosio 24,4% (MZOM, 2023.). Razina anksioznosti adolescenata (iz perspektive roditelja) je umjerene veličine ($M=2,3$, $SD=0,64$), kao i razina anksioznosti roditelja ($M=2,5$, $SD=0,33$). Prosječna dob roditelja u uzorku je 48 godina ($M=48,3$, $SD=5,29$). Roditelji iskazuju umjeren rezultat na ljestvici Percipirane nesigurnosti posla ($M=3,1$, $SD=0,66$) kao i na ljestvici Percipirane kompetitivnosti u državi ($M=3,1$, $SD=0,60$), no u prosjeku percipiraju kako u hrvatskom društvu postoji relativno visoka razina nejednakosti prihoda ($M=4,1$, $SD=0,68$).

Korelacije potencijalnih prediktora s prezaštitničkim roditeljstvom

Prvi problem istraživanja bio je utvrditi povezanost između nekih mjera roditeljske percepcije socioekonomskih prilika u Hrvatskoj i samoprocjene prezaštitničkog roditeljstva djetetu koje pohađa završni razred srednje škole. U Tablici 2. nalazi se korelacijska matrica svih varijabli korištenih u ovom istraživanju. U skladu s postavljenom hipotezom (*H1*), pronađena je relativno niska, ali statistički značajna, povezanost između samoprocjene prezaštitničkog roditeljstva i percipirane nesigurnosti posla ($r=0,24$, $p=0,000$), kao i percipirane kompetitivnosti u društvu ($r=0,17$, $p=0,000$). To znači da su prezaštitničkom ponašanju nešto skloniji oni roditelji koji vide društvo kao kompetitivno i nesigurno po pitanju zapošljavanja i

zadržavanja posla. Suprotno postavljenoj hipotezi (*H1*), nije pronađena statistički značajna povezanost prezaštitničkog roditeljstva i percepcije nejednakosti prihoda ($r=0,08$, $p=0,10$). Iako se posljednji nalaz može doimati u neskladu s idejom da pretjerano uključivanje roditelja može proizaći iz percepcije visoke razine nejednakosti prihoda u okruženju (Doepke i Zilibotti, 2019.), treba napomenuti da je ta ideja temeljena na promatranju korelacija na makrosocijalnoj razini, odnosno kroz komparativnu analizu podataka iz različitih država. Nasuprot tome, u ovom istraživanju su analizirani podaci na mikro razini, unutar specifičnog nacionalnog okvira (Hrvatske), pri čemu percepcija roditelja o stupnju nejednakosti prihoda eventualno varira ovisno o karakteristikama lokalnog okruženja, primjerice dimenziji urbanosti, odnosno ruralnosti sredine.

U skladu s našim rezultatima, u okviru istog projekta na belgijskim podacima, također nije utvrđena povezanost između roditeljske percepcije nejednakosti prihoda i pretjerane akademske uključenosti roditelja (Gibb i sur., 2022.). Nadalje, zanimljivo je istaknuti da, iako nije utvrđena izravna povezanost između percipirane nejednakosti prihoda i prezaštitničkog roditeljstva (Tablica 2.), utvrđena je umjerna povezanost između nejednakosti prihoda i percipirane nesigurnosti posla ($r=0,37$, $p=0,000$), odnosno percipirane kompetitivnosti u hrvatskom društvu ($r=0,31$, $p=0,000$), što može potencijalno pospješiti uspješnost predikcije prezaštitničkog roditeljstva na temelju odabranog seta prediktora u regresijskom modelu, unatoč nultoj povezanosti s kriterijskom varijablom.

Tablica 2.

Matrica interkorelacija između varijabli korištenih u istraživanju (N=450)

Varijabla	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1. Prezaštitničko roditeljstvo	1											
2. Spol/rod adolescenta/ice (1=ž)	-0,02	1										
3. Školski uspjeh adolescenta/ice	-0,13**	-0,18***	1									
4. Anksioznost adolescenta/ice	0,30***	-0,19***	-0,06	1								
5. Spol/rod roditelja (1=ž)	-0,05	-0,00	0,04	-0,05	1							
6. Dob roditelja	-0,00	0,00	0,04	0,04	0,29***	1						
7. Stupanj obrazovanja roditelja	-0,01	0,03	0,11*	0,09	-0,09	0,14**	1					
8. Visina prihoda kućanstva	-0,02	0,14**	0,05	0,04	-0,01	0,08	0,45***	1				
9. Anksioznost roditelja	0,12**	-0,13**	0,05	0,22***	-0,06	-0,02	-0,04	-0,10*	1			
10. Percipirana nesigurnost posla	0,24***	-0,13**	-0,00	0,14**	-0,03	0,01	-0,08	-0,13**	0,05	1		
11. Percipirana nejednakost prihoda	0,08	-0,05	0,03	0,11*	0,01	0,15**	0,00	0,11*	0,05	0,37***	1	
12. Percipirana kompetitivnost	0,17***	-0,06	-0,03	0,04	0,07	-0,14**	-0,13**	-0,01	0,12**	0,14**	0,31***	1

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

U okviru drugog problema istraživanja, utvrđeno je da su i određena obilježja roditelja, odnosno adolescenata, statistički značajno povezana s mjerom prezaštitničkog roditeljstva. To su školski uspjeh ($r = -0,13$, $p = 0,009$) i anksioznost adolescenata ($r = 0,30$, $p = 0,000$) te anksioznost roditelja ($r = 0,12$, $p = 0,009$), dok se sociodemografska obilježja adolescenata i roditelja nisu pokazala statistički značajno povezanima s prezaštitničkim roditeljstvom, tako da je druga hipoteza (H_2) tek djelomično potvrđena.

Može se reći da je nulta korelacija između spola/roda adolescenta i prezaštitničkog ponašanja roditelja na neki način u skladu s postojećom nekonzistentnošću rezultata u literaturi (Stephens, 2009.; Nelson i sur., 2021.). Zanimljivo je primijetiti da su dosadašnja istraživanja koja su pronašla da majke češće prezaštićuju djecu (van Ingen i sur., 2015.; Schiffrin i sur., 2019.; Nelson i sur., 2021.) kao informan-

te koristila same adolescente. Moguće je da adolescenti ponešto drugačije percipiraju prezaštitničko ponašanje ovisno o tome dolazi li od oca ili majke, tj. majčino prezaštićivanje percipiraju nametljivim, a očevo iskazivanjem zabrinutosti ili interesa (Schiffrin i sur., 2019.). Buduća bi istraživanja trebala uključiti i adolescente i roditelje te komparirati njihove procjene.

U istraživanju je također izostala povezanost između dobi roditelja i prezaštitničkog roditeljstva, što nije u skladu s nekim ranijim istraživanjima koja su izvijestila o nešto većoj vjerojatnosti prezaštićivanja djece od strane mlađih roditelja, u odnosu na one starije (Thomasgard i sur., 1995.; Hullmann i sur., 2010.). Međutim, važno je napomenuti da su u ovom istraživanju sudjelovali isključivo roditelji adolescenata završnog razreda srednje škole, što znatno ograničava varijabilitet roditelja prema dobi, a sužen varijabilitet neke varijable smanjuje mogućnost pronalaska ko-

relacije te varijable s drugim varijablama. Naime, prosječna dob roditelja u uzorku je 48 (SD=5,29) što sugerira da uzorak čine uglavnom roditelji u srednjim godinama. Zbog toga ovi rezultati nisu sasvim usporedivi s rezultatima prethodno navedenih studija čiji su sudionici bili roditelji šireg dobnog raspona (Hullmann i sur., 2010.), odnosno roditelji predškolske i osnovnoškolske djece (Thomasgard i sur., 1995.).

Suprotno očekivanjima temeljenim na empirijskim rezultatima istraživanja provedenih u SAD-u (Somers i Settle, 2010.; Doepke i Zilibotti, 2019.), u ovom istraživanju nije potvrđena povezanost između stupnja obrazovanja roditelja, odnosno visine prihoda kućanstva i prezaštitničkog roditeljstva. Jedno moguće objašnjenje za izostanak povezanosti između obrazovanja, odnosno visine prihoda i prezaštitničkog roditeljstva može biti u neproporcionalnoj zastupljenosti sudionika s višim i visokim obrazovanjem, odnosno iznadprosječnim primanjima, u uzorku roditelja. Zbog ograničenog varijabiliteta na ovim varijablama, smanjena je i mogućnost pronalaska korelacije s drugim varijablama. No, alternativno objašnjenje ovog dispariteta rezultata može se nalaziti i u određenim kulturnim i socioekonomskim razlikama između SAD-a i Hrvatske, kao što je, primjerice, razlika u dostupnosti kvalitetnog visokog obrazovanja adolescentima nižeg socioekonomskog statusa. Tome u prilog ide i nalaz prethodnih istraživanja provedenih u Hrvatskoj (Olčar i sur., 2022.; Vrselja i Glavak Tkalić, 2011.) u kojima je utvrđeno kako su prezaštićivanju djece bili skloniji upravo roditelji nižeg obrazovnog statusa.

Pronađena negativna povezanost između školskog uspjeha adolescenata i prezaštitničkog roditeljstva u skladu je s nalazima u dosadašnjoj literaturi (Kim i sur., 2013.; Darlow i sur., 2017.). Pritom se ova povezanost može interpretirati u smjeru

rizičnosti roditeljskog prezaštićivanja za školski, odnosno akademski uspjeh, zbog smanjene samoučinkovitosti adolescenta (Darlow i sur., 2017.; Jung i sur., 2019.) te dominacije ekstrinzične nauštrb intrinzične motivacije za učenje (Schiffrin i Liss, 2017.). Osim što je potencijalno ugrožavajuće za školski uspjeh adolescenta, prezaštitničko roditeljstvo također je povezano i s lošijom akademskom prilagodbom (Darlow i sur., 2017.), motivacijom za učenje (Schiffrin i Liss, 2017.) te školskom uključenosti (Nelson i sur., 2015.; Padilla-Walker i Nelson, 2012.). No, ne treba isključiti niti mogućnost alternativnog smjera kauzaliteta – moguće je da roditelji upravo reagiraju prezaštitničkim ponašanjem uslijed slabijeg angažmana i uspjeha djeteta u školi.

Povezanost prezaštitničkog roditeljstva s percipiranom anksioznošću djeteta također je u skladu s dosadašnjim istraživanjima. Primjerice, u jednom istraživanju u kojem su sudjelovale majke djece s klinički dijagnosticiranim simptomima anksioznosti (Hudson i Rapee, 2005.), samoprocjene zaštitničkog ponašanja majki prema tom djetetu su nadmašile ona usmjerena prema njihovoj braći/sestrama. Naime, kada roditelji percipiraju da je dijete ranjivo, bilo zbog prisutnih teškoća u razvoju ili anksioznog temperamenta, osjećaju potrebu intervenirati kako bi zaštitili dijete od povrede (Gagnon i sur., 2019.; Holmbeck i sur., 2002.).

I, konačno, pronađena povezanost između roditeljske anksioznosti i prezaštitničkog roditeljstva također je u skladu s prethodnim istraživanjima koja pokazuju kako anksiozni roditelji u većoj mjeri percipiraju prijetnje u okolini svoje djece (Mouton i sur., 2022.; Jones i sur., 2021.) i/ili percipiraju svoje dijete ranjivim (Segrin i sur., 2013.), što ih zatim potiče na pretjeranu brigu i zaštićivanje djeteta. Pritom prijetnje koje roditelji percipiraju ne moraju biti realni odraz stvarnosti.

Rezultati hijerarhijske regresijske analize

Na osnovi rezultata predstavljenih u okviru drugog istraživačkog problema, kao relevantne varijable za regresijsku analizu u okviru provjere trećeg postavljenog problema, odabrane su ukupno tri varijable – školski uspjeh adolescenta, roditeljska procjena stupnja anksioznosti adolescenta te samoiskazani stupanj anksioznosti roditelja. Kako bi se dao odgovor na treći problem, tj. utvrdilo ostvaruje li roditeljska percepcija socioekonomskih prilika u društvu značajan doprinos u predviđanju prezaštitničkog ponašanja u roditeljskoj ulozi i povrh odabranih relevantnih obilježja roditelja i adolescenata (*H3*), provedena je hijerarhijska regresijska analiza (HRA) kojom se predviđala roditeljska samoprocjena na skali prezaštitničkog roditeljstva kao kriterijska varijabla. HRA se provodila u dva koraka. U prvom je koraku uveden blok od tri kontrolne prediktorske varijable (školski uspjeh adolescenta/ice, anksioznost adolescenta/ice te anksioznost roditelja), a u drugom je koraku dodan blok prediktorskih varijabli koje se odnose na roditeljsku percepciju socioekonomskih prilika u Hrvatskoj (percepcija nesigurnosti posla, percipirana nejednakost prihoda i percepcija kompetitivnosti u društvu). Rezultati provedene HRA prikazani su u Tablici 3.

Kao što je zorno prikazano u Tablici 3., rezultati hijerarhijske regresijske analize u kojoj se predviđalo prezaštitničko roditeljstvo maturantima, pokazuju da se prvi model s odabranim obilježjima adolescenata i roditelja kao prediktorima pokazao statistički značajan ($F(3,426)=17,21$, $p=0,000$, $R^2=0,11$). Pritom su samo školski uspjeh adolescenta ($\beta=-0,11$, $p=0,014$) i anksioznost adolescenta ($\beta=0,28$, $p=0,000$) ostvarili statistički značajne doprinose u predviđanju varijance prezaštitničkog roditeljstva, dok varijabla roditeljske anksioznosti nije ostvarila značajan doprinos ($\beta=0,07$, $p=0,154$).

Drugim modelom, u kojem je prvotno uvedenim prediktorskim varijablama dodan i blok varijabli koji se odnosi na roditeljsku percepciju socioekonomskih društvenih prilika ($F(6,423)=14,33$, $p=0,000$, $R^2=0,17$), postignuto je statistički značajno poboljšanje u objašnjavanju varijance prezaštitničkog roditeljstva u odnosu na prvi model ($\Delta F(3,423)=10,32$, $p=0,000$, $\Delta R^2=0,06$), tj. njime je objašnjeno dodatnih 6% varijance u kriteriju u odnosu na prvotni model koji je objasnio ukupno 11% varijance u kriteriju. Sveukupno je ovim skupom prediktora objašnjeno oko 17% varijance. U sveobuhvatnom modelu, najveći doprinos u objašnjenju varijance prezaštitničkog roditeljstva i dalje ostvaruje roditeljska percepcija anksioznosti adoles-

Tablica 3.

Rezultati hijerarhijske regresijske analize (HRA) kojom se predviđa prezaštitničko roditeljstvo maturantima

Blok prediktorskih varijabli		1. model	2. model
		β	β
1. blok	Školski uspjeh adolescenta/ice	-0,11*	-0,11*
	Anksioznost adolescenta/ice	0,28***	0,26***
2. Obilježja adolescenata i roditelja		0,07	0,05
2. blok	Percipirana nesigurnost posla		0,21***
	Percipirana nejednakost prihoda		-0,07
Roditeljska percepcija socioekonomskih prilika u društvu	Percipirana kompetitivnost		0,15**
	F	17,208***	14,328***
Regresijski model	df	3/426	6/423
	R	0,33	0,41
	R^2 (korigirani R^2)	0,11 (0,10)	0,17 (0,16)
	ΔR^2	0,11 (11%)	0,06 (6%)

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; *** $p<0,001$

centa ($\beta=0,26$, $p=0,000$), nakon čega slijedi percipirana nesigurnost posla u državi ($\beta=0,21$, $p=0,000$). Statistički značajni doprinos u modelu ostvaruju još i roditeljska percepcija kompetitivnosti u društvenom okruženju ($\beta=0,15$, $p=0,002$) te školski uspjeh adolescenta ($\beta=-0,11$, $p=0,017$).

Prikazani rezultati HRA sugeriraju da roditeljska percepcija socioekonomskih prilika u okruženju može igrati važnu ulogu u prezaštitničkom roditeljstvu u razdoblju adolescencije, čak i onda kad se relevantna obilježja roditelja i adolescenata kontroliraju. Ovi su rezultati u skladu s procesnim modelom roditeljstva (Belsky, 1984.; Taraban i Shaw, 2018.) prema kojem je roditeljsko ponašanje rezultat interakcije obilježja roditelja i djeteta, ali i socioekonomskog okruženja u kojem obitelj živi, a koje je u ovom istraživanju operacionalizirano kroz roditeljske kognitivne reprezentacije tog okruženja.

ZAKLJUČAK

Temeljni cilj ovog istraživanja bio je ispitati u kojoj mjeri roditeljska percepcija socioekonomskih prilika u hrvatskom društvu predviđa prezaštitničko roditeljsko ponašanje prema adolescentima pri završetku srednjoškolskog obrazovanja. Rezultati su pokazali kako postoji povezanost između samoprocjene prezaštitničkog roditeljstva i percipirane nesigurnosti posla, kao i percipirane kompetitivnosti u društvenom okruženju. Provedenom hijerarhijskom regresijskom analizom utvrđeno je da najveći doprinos u objašnjenju varijance prezaštitničkog roditeljstva ostvaruje roditeljska percepcija anksioznosti adolescenta, nakon čega slijedi percipirana nesigurnost posla u državi, roditeljska percepcija kompetitivnosti u društvu te školski uspjeh adolescenata.

Iako, gledajući prosječne vrijednosti na skali prezaštitničkog roditeljstva, dobiveni podaci ukazuju na to da opća razina prezaštitničkog ponašanja roditelja maturanata

u Hrvatskoj nije zabrinjavajuća, rezultati korelacijske i regresijske analize upućuju na potencijalno važnu ulogu roditeljske percepcije društvenih (ne)prilika u odabiru prezaštitničkog pristupa roditeljstvu. Shodno tome, smanjenju tendencije prezaštićivanja prisutne kod određenog broja roditelja može doprinijeti stvaranje i održavanje stabilnog socioekonomskog okruženja. To je moguće postići kroz implementaciju različitih mjera socijalne politike (npr. mogućnost pristupa kvalitetnom obrazovanju za svu djecu, pružanje financijske podrške potrebitim obiteljima kroz dječje doplatake, socijalne naknade i stipendije), gospodarskih mjera (npr. stvaranje stabilnih radnih mjesta s primjerenim plaćama i fleksibilnim radnim uvjetima, pružanje poreznih olakšica poslodavcima koji investiraju u programe usmjerene postizanju ravnoteže između poslovnog i privatnog života zaposlenika) te usluga psihosocijalne podrške (npr. programi za podršku mentalnom zdravlju roditelja i djece, programi usmjereni na jačanje roditeljskih kompetencija, promicanje zajedničkih aktivnosti i inicijativa u lokalnim zajednicama koje jačaju društvene veze i osjećaj sigurnosti).

Potrebno je ukazati i na određena metodološka ograničenja ovog istraživanja, koja umanjuju dosege zaključaka. Prilikom ispitivanja prezaštitničkog roditeljstva, prikupljene su isključivo samoprocjene roditelja, dok procjene adolescenata nisu evidentirane. S obzirom na to da neka istraživanja pokazuju kako roditelji procjenjuju svoje roditeljsko ponašanje manje prezaštitničkim nego adolescenti (Chevrier i sur., 2022.), buduća bi istraživanja trebala težiti uključivanju oba izvora podataka. Također, mjera anksioznosti djeteta temelji se na procjeni roditelja, što može unijeti subjektivnu pristranost. Primjerice, anksiozni roditelji mogu razinu anksioznosti adolescenta percipirati većom zbog svoje nesigurnosti i povećane zabrinutosti oko sigurnosti djeteta. Subjek-

tivna, unutarnja stanja poput anksioznosti bolje se mogu procijeniti iz vlastite, nego iz tuđe perspektive (Rapee, 2009.). Nadalje, budući da je u istraživanju korišten ne-probabilistički, kvotni uzorak, rezultati ne moraju biti reprezentativni za sve roditelje maturanata. Važno ograničenje ovog istraživanja je dakako i prikupljanje podataka u samo jednoj točki mjerenja što ne omogućava zaključivanje o uzročno-posljedičnim odnosima između varijabli. Ne možemo biti posve sigurni jesu li roditelji koji percipiraju socioekonomske prilike u svom okruženju posljedično skloniji prezaštićivanju svoje djece ili su roditelji koji percipiraju svoju djecu ranjivima i sebe reaktivno-protektivnim, zbog toga skloni vidjeti i svoje okruženje kao jedno nesigurno i kompetitivno mjesto. Provedba longitudinalnih istraživanja može pomoći dati odgovor na ovo pitanje.

ZAHVALA

Istraživanje je provedeno u sklopu međunarodnog znanstveno-istraživačkog projekta »*Better safe than sorry? Identifying causes of overprotective parenting in a changing social world*«. Radi se o međunarodnom znanstveno-istraživačkom projektu Europskog istraživačkog vijeća (ERC) kojeg je Pravni fakultet u Zagrebu proveo u suradnji s Université Libre de Bruxelles. Glavni voditelj projekta je dr. sc. Stijn van Petegem, kojem se ovim putem zahvaljujemo na uključivanju u projekt i dozvoli za korištenjem podataka. Više informacija o samom projektu moguće je pronaći na službenoj stranici projekta: <https://safesorry.be/>

LITERATURA

Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469–480. <https://doi.org/10.1037/0003-066x.55.5.469>

- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55(1), 83–96. <https://doi.org/10.2307/1129836>
- Bem, S. L. (1981). Gender schema theory: A cognitive account of sex typing. *Psychological Review*, 88(4), 354–364. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.88.4.354>
- Bornstein, M. H. (2012). Cultural approaches to parenting. *Parenting: Science and Practice*, 12(2-3), 212–221. <https://doi.org/10.1080/15295192.2012.683359>
- Bradley-Geist, J. C., & Olson-Buchanan, J. B. (2014). Helicopter parents: An examination of the correlates of over-parenting of college students. *Education & Training*, 56(4), 314–328. <https://doi.org/10.1108/ET-10-2012-0096>
- Brenning, K. M., Soenens, B., Van Petegem, S., & Kins, E. (2017). Searching for the roots of over-protective parenting in emerging adulthood: Investigating the link with parental attachment representations using an Actor Partner Interdependence Model (APIM). *Journal of Child and Family Studies*, 26(8), 2299–2310. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0744-2>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development: Experiments by nature and design*. Harvard University Press.
- Chen, Y., Yuan, M., & Zhang, M. (2023). Income inequality and educational expenditures on children: Evidence from the China Family Panel Studies. *China Economic Review*, 78, 101932. <https://doi.org/10.1016/j.chieco.2023.101932>
- Chevrier, B., Soenens, B., Zimmermann, G., Skhirtladze, N., & Van Petegem, S. (2022). The psychometric qualities of a short version of the multidimensional overprotective parenting scale. *European Journal of Developmental Psychology*, 20(3), 550–556. <https://doi.org/10.1080/17405629.2022.2079630>
- Clarke, K., Cooper, P., & Creswell, C. (2013). The Parental Overprotection Scale: Associations with child and parental anxiety. *Journal of Affective Disorders*, 151(2), 618–624. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2013.07.007>
- Cook, E. C. (2020). Understanding the associations between helicopter parenting and emerging adults' adjustment. *Journal of Child and Family Studies*, 29(2), 1899–1913. <https://doi.org/10.1007/s10826-020-01716-2>
- Cooklin, A. R., Giallo, R., D'Esposito, F., Crawford, S., & Nicholson, J. M. (2013). Postpartum maternal separation anxiety, overprotective parenting, and children's social-emotional well-being: Longitudinal evidence from an Australian cohort. *Journal of Family Psychology*, 27(4), 618–628. <https://doi.org/10.1037/a0033332>

- Coplan, R. J., Arbeau, K. A., & Armer, M. (2008). Don't fret, be supportive! Maternal characteristics linking child shyness to psychosocial and school adjustment in kindergarten. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 36(3), 359-371. <https://doi.org/10.1007/s10802-007-9183-7>
- Coplan, R. J., Prakash, K., O'Neil, K., & Armer, M. (2004). Do you "want" to play? Distinguishing between conflicted shyness and social disinterest in early childhood. *Developmental Psychology*, 40(2), 244-258. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.40.2.244>
- Darlow, V., Norvilitis, J. M., & Schuetz, P. (2017). The relationship between helicopter parenting and adjustment to college. *Journal of Child and Family Studies*, 26(8), 2291-2298. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0751-3>
- De Spiegeleer, F., & Soenens, B. (2022). *SAFE-SORRY: onderzoek over ouderschap*. Dostupno na: https://safesorry.be/wpcontent/uploads/2023/01/SAFE-SORRY_infographic_VL.pdf
- De Witte, H. (2005). Job insecurity: Review of the international literature on definitions, prevalence, antecedents and consequences. *SA Journal of Industrial Psychology*, 31(4), 1-6. <https://doi.org/10.4102/sajip.v31i4.200>
- Doepke, M. Z., & Zilibotti, F. (2021). Do rising returns to education justify "helicopter" parenting?. *IZA World of Labor*, 487, 1-10. <https://doi.org/10.15185/izawol.487>
- Doepke, M., & Zilibotti, F. (2017). Parenting with style: Altruism and paternalism in intergenerational preference transmission. *Econometrica*, 85(5), 1331-1371. <https://doi.org/10.2139/ssrn.2464142>
- Doepke, M., & Zilibotti, F. (2019). *Love, money, and parenting: How economics explains the way we raise our kids*. Princeton, Princeton University Press.
- DZS (2022). *Popis stanovništva, kućanstava i stanova u RH 2021*. [datoteka s podacima]. Dostupno na: https://dzs.gov.hr/u-fokusu/popis-2021/88https://popis2021.hr/assets/xls/popis_2021_prvi_rezultati.xlsx
- European Health Information Gateway (2024). *GINI coefficient (income distribution)*. Dostupno na: https://gateway.euro.who.int/en/indicators/hfa_617-0280-gini-coefficient-income-distribution/#id=27335
- Eurostat (2025). *Mean and median income by household type (2022.-2023.)* [datoteka s podacima]. Dostupno na: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_di04/default/table?lang=en
- Flouri, E., & Buchanan, A. (2003). The role of father involvement and mother involvement in adolescents' psychological well-being. *British Journal of Social Work*, 33(3), 399-406. <https://doi.org/10.1093/bjsw/33.3.399>
- Gagnon, R. J., Garst, B. A., Kouros, C. D., Schiffrin, H. H., & Cui, M. (2020). When overparenting is normal parenting: Examining child disability and overparenting in early adolescence. *Journal of Child and Family Studies*, 29(2), 413-425. <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01623-1>
- Gibb, K., Mouton, B., & Van Petegem, S. (2022). *Parents' perceptions of the economy, intolerance to uncertainty, and parental involvement in academics*. Dostupno na: https://safesorry.be/wp-content/uploads/2023/03/Gibb_ICPS2023.pdf
- Grzywacz, J. G., & Marks, N. F. (2000). Reconceptualizing the work-family interface: An ecological perspective on the correlates of positive and negative spillover between work and family. *Journal of Occupational Health Psychology*, 5(1), 111-126. <https://doi.org/10.1037/1076-8998.5.1.111>
- Holmbeck, G. N., Johnson, S. Z., Wills, K. E., McKernon, W., Rose, B., Erklín, S., & Kemper, T. (2002). Observed and perceived parental overprotection in relation to psychosocial adjustment in preadolescents with a physical disability: the mediational role of behavioral autonomy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 70(1), 96-110. <https://doi.org/10.1037/0022-006x.70.1.96>
- Hudson, J. L., & Rapee, R. M. (2005). Parental perceptions of overprotection: Specific to anxious children or shared between siblings? *Behaviour Change*, 22(3), 185-194. <https://doi.org/10.1375/bech.2005.22.3.185>
- Hullmann, S. E., Wolfe-Christensen, C., Ryan, J. L., Fedele, D. A., Rambo, P. L., Chaney, J. M., & Mullins, L. L. (2010). Parental overprotection, perceived child vulnerability, and parenting stress: A cross-illness comparison. *Journal of Clinical Psychology in Medical Settings*, 17(4), 357-365. <https://doi.org/10.1007/s10880-010-9213-4>
- Hunt, J. (2008). Make room for daddy... and mommy: Helicopter parents are here. *The Journal of Academic Administration in Higher Education*, 4(1), 9-11.
- Jones, L. B., Hall, B. A., & Kiel, E. J. (2021). Systematic review of the link between maternal anxiety and overprotection. *Journal of Affective Disorders*, 295, 541-551. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.08.065>
- Jung, E., Hwang, W., Kim, S., Sin, H., Zhang, Y., & Zhao, Z. (2019). Relationships among helicopter parenting, self-efficacy, and academic outcome in American and South Korean college students.

- Journal of Family Issues*, 40(18), 2849-2870. <https://doi.org/10.1177/0192513x19865297>
- Kim, S. Y., Wang, Y., Orozco-Lapray, D., Shen, Y., & Murtuza, M. (2013). Does "tiger parenting" exist? Parenting profiles of Chinese Americans and adolescent developmental outcomes. *Asian American Journal of Psychology*, 4(1), 7-18. <https://doi.org/10.1037/a0030612>
- Laukkanen, J., Ojansuu, U., Tolvanen, A., Alatupa, S., & Aunola, K. (2014). Child's difficult temperament and mothers' parenting styles. *Journal of Child and Family Studies*, 23(2), 312-323. <https://doi.org/10.1007/s10826-013-9747-9>
- LeMoyné, T., & Buchanan, T. (2011). Does "hovering" matter? Helicopter parenting and its effect on well-being. *Sociological Spectrum*, 31(4), 399-418. <https://doi.org/10.1080/02732173.2011.574038>
- Levy, D. M. (1931). Maternal over-protection and rejection. *Journal of Nervous and Mental Disease*, 73(1), 65-77. <https://doi.org/10.1097/00005053-193101000-00006>
- Lukianoff, G., & Haidt, J. (2018). *The coddling of the American mind: How good intentions and bad ideas are setting up a generation for failure*. Penguin Press.
- Marteau, T. M., & Bekker, H. (1992). The development of a six-item short-form of the state scale of the Spielberger State - Trait Anxiety Inventory (STAI). *British Journal of Clinical Psychology*, 31(3), 301-306. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8260.1992.tb00997.x>
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih (2023). *Učenici, školski uspjeh i izostanci u školskoj godini 2022./23* [datoteka s podacima]. Dostupno na: <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjojM2Q1NjVmZDEtMGUyMy00MDBiLTkzYWItYjBhMTA3MDFiOWUxliwidCI6IjJMTFJYmNjLWI3NjEtNDVhYi1hOWY1LTRhYzc3ZT-k0ZTFkNCIsImMiOj9>
- Mouton, B., Zimmermann, G., & Antonietti, J.-P., & Van Petegem, S. (2022). "Be careful, it's dangerous out there": The role of parental danger beliefs, anxiety and mindfulness in overprotective parenting. Dostupno na: https://safesorry.be/wp-content/uploads/2022/06/poster_ISSBD22_BMouton_Danger.pdf
- Murayama, K., & Elliot, A. J. (2012). The competition-performance relation: A metaanalytic review and test of the opposing processes model of competition and performance. *Psychological Bulletin*, 138(6), 1035-1070. <https://doi.org/10.1037/a0028324>
- Nelson, L. J., Padilla-Walker, L. M., & McLean, R. D. (2021). Longitudinal predictors of helicopter parenting in emerging adulthood. *Emerging Adulthood*, 9(3), 240-251. <https://doi.org/10.1177/2167696820931980>
- Olčar, D., Gajšek, M., & Krnjus, P. (2022). Majčino prezašćivanje i socioemocionalna prilagodba djece s obzirom na spol i dob djeteta. *Napredak*, 163(3-4), 233-251.
- Padilla-Walker, L. M., & Nelson, L. J. (2012). Black hawk down?: Establishing helicopter parenting as a distinct construct from other forms of parental control during emerging adulthood. *Journal of Adolescence*, 35(5), 1177-1190. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2012.03.007>
- Pećnik, N., & Tokić, A. (2011). *Roditelji i djeca na pragu adolescencije: pogled iz tri kuta, izazovi i podrška*. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.
- Rapee, R. M. (2009). Early adolescents' perceptions of their mother's anxious parenting as a predictor of anxiety symptoms 12 months later. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 37, 1103-1112. <https://doi.org/10.1007/s10802-009-9340-2>
- Ružojčić, M., Opačić, A., & Tokić Milaković, A. (2018). Who has a chance to overcome poverty? Predictors of educational achievement of youth living in poverty. *Vulnerable Children and Youth Studies*, 13(4), 331-338. <https://doi.org/10.1080/17450128.2018.1497242>
- Ryan, K. M., Zimmer-Gembeck, M. J., Speechley, M., Stuart, J., Soenens, B., Zimmermann, G., & Van Petegem, S. (2024). Identifying Correlates of Demanding and Responsive Features in Helicopter and Overprotective Parenting. *Journal of Child and Family Studies*, 33, 2826-2843. <https://doi.org/10.1007/s10826-024-02896-x>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78. <https://doi.org/10.1037/0003-066x.55.1.68>
- Scharf, M., Rousseau, S., & Bsoul, S. (2017). Overparenting and young adults' interpersonal sensitivity: Cultural and parental gender-related diversity. *Journal of Child and Family Studies*, 26(5), 1356-1364. <https://doi.org/10.1007/s10826-016-0652-x>
- Schiffrin, H. H., & Liss, M. (2017). The effects of helicopter parenting on academic motivation. *Journal of Child and Family Studies*, 26(5), 1472-1480. <https://doi.org/10.1007/s10826-017-0658-z>
- Schiffrin, H. H., Batte-Futrell, M. L., Boigegrain, N. M., Cao, C. N., & Whitesell, E. R. (2021). Relationships between helicopter parenting, psychological needs satisfaction, and prosocial behaviors in emerging adults. *Journal of Child and Family*

- Studies*, 30(4), 966–977. <https://doi.org/10.1007/s10826-021-01925-3>
- Schiffrin, H. H., Erchull, M. J., Sendrick, E., Yost, J. C., Power, V., & Saldanha, E. R. (2019). The effects of maternal and paternal helicopter parenting on the self-determination and well-being of emerging adults. *Journal of Child and Family Studies*, 28(12), 3346–3359. <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01513-6>
- Schiffrin, H. H., Liss, M., Miles-McLean, H., Geary, K. A., Erchull, M. J., & Tashner, T. (2014). Helping or hovering? The effects of helicopter parenting on college students' well-being. *Journal of Child and Family Studies*, 23(3), 548–557. <https://doi.org/10.1007/s10826-013-9716-3>
- Segrin, C., Burke, T. J., & Kauer, T. (2020). Overparenting is associated with perfectionism in parents of young adults. *Couple and Family Psychology: Research and Practice*, 9(3), 181–190. <https://doi.org/10.1037/cfp0000143>
- Segrin, C., Givertz, M., Swaitkowski, P., & Montgomery, N. (2015). Overparenting is associated with child problems and a critical family environment. *Journal of Child and Family Studies*, 24(2), 470–479. <https://doi.org/10.1007/s10826-013-9858-3>
- Segrin, C., Wozidlo, A., Givertz, M., & Montgomery, N. (2013). Parent and child traits associated with overparenting. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 32, 569–595. <https://doi.org/10.1521/jscp.2013.32.6.569>
- Shoss, M., Van Hootegeem, A., Selenko, E., & De Witte, H. (2022). The job insecurity of others: On the role of perceived national job insecurity during the COVID-19 pandemic. *Economic and Industrial Democracy*, 44(2), 385–409. <https://doi.org/10.1177/0143831x221076>
- Somers, P., & Settle, J. (2010). The helicopter parent: Research toward a typology. *College & University*, 86(1), 18–24.
- Sommet, N., Elliot, A. J., Jamieson, J. P., & Butera, F. (2019). Income inequality, perceived competitiveness, and approach-avoidance motivation. *Journal of Personality*, 87(4), 767–780. <https://doi.org/10.1111/jopy.12432>
- Spokas, M., & Heimberg, R. G. (2009). Overprotective parenting, social anxiety, and external locus of control: Cross-sectional and longitudinal relationships. *Cognitive Therapy and Research*, 33, 543–551. <https://doi.org/10.1007/s10608-008-9227-5>
- Stephens, M. A. (2009). *Gender differences in parenting styles and effects on the parent child relationship*. Texas State University Libraries.
- Taraban, L., & Shaw, D. S. (2018). Parenting in context: Revisiting Belsky's classic process of parenting model in early childhood. *Developmental Review*, 48, 55–81. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2018.03.006>
- Thomasgard, M. (1998). Parental perceptions of child vulnerability, overprotection, and parental psychological characteristics. *Child Psychiatry and Human Development*, 28(4), 223–240. <https://doi.org/10.1023/a:1022631914576>
- Thomasgard, M., Metz, W. P., Edelbrock, C., & Shonkoff, J. P. (1995). Parent-child relationship disorders: I. Parental overprotection and the development of the Parent Protection Scale. *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics*, 16(4), 244–250. <https://doi.org/10.1097/00004703-199508000-00006>
- Van Ingen, D. J., Freiheit, S. R., Steinfeldt, J. A., Moore, L. L., Wimer, D. J., Knutt, A. D., Scapinello, S., & Roberts, A. (2015). Helicopter parenting: The effect of an overbearing caregiving style on peer attachment and self-efficacy. *Journal of College Counseling*, 18(1), 7–20. <https://doi.org/10.1002/j.2161-1882.2015.00065.x>
- Van Petegem, S., Albert Sznitman, G., Darwiche, J., & Zimmermann, G. (2022). Putting parental overprotection into a family systems context: Relations of overprotective parenting with perceived coparenting and adolescent anxiety. *Family Process*, 61(2), 792–807. <https://doi.org/10.1111/famp.12709>
- Vander Elst, T., De Witte, H., & De Cuyper, N. (2014). The Job Insecurity Scale: A psychometric evaluation across five European countries. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 23(3), 364–380. <https://doi.org/10.1080/1359432x.2012.745989>
- Vrselja, I., & Glavak Tkalić, R. (2011). Odnos između rizičnog i delinkventnog ponašanja, nekih obiteljskih kontekstualnih čimbenika i roditeljskih odgojnih metoda. *Kriminologija & socijalna integracija*, 19(1), 51–62.
- Wilder, S. (2014). Effects of parental involvement on academic achievement: A meta-synthesis. *Educational Review*, 66(3), 377–397. <https://doi.org/10.1080/00131911.2013.780009>
- Wolf, D. S. S., Sax, L., & Harper, C. E. (2009). Parental engagement and contact in the academic lives of college students. *Naspa Journal*, 46(2), 325–358. <https://doi.org/10.2202/1949-6605.6044>
- Zhao, X., Lim, V. K., & Teo, T. S. (2012). The long arm of job insecurity: Its impact on career-specific parenting behaviors and youths' career self-efficacy. *Journal of Vocational Behavior*, 80(3), 619–628. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2012.01.018>
- Zsido, A. N., Teleki, S. A., Csokasi, K., Rozsa, S., & Bandi, S. A. (2020). Development of the short version of the spielberger state - trait anxiety inventory. *Psychiatry Research*, 291, 1–8. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2020.113223>

Summary

THE ROLE OF PARENTAL PERCEPTION OF THE SOCIOECONOMIC ENVIRONMENT IN OVERPROTECTIVE PARENTING IN ADOLESCENCE

Ana Tokić Milaković

Ivana Bandov

*Department of Social Work, Faculty of Law, University of Zagreb,
Zagreb, Croatia*

Overprotective parenting is characterized by excessive protection that is inappropriate given the child's age and developmental stage (Thomasgard et al., 1995). A review of the literature on the determinants of this type of parenting in adolescence reveals that research has predominantly focused on individual-level factors (parent and child), while the role of the broader socioeconomic context has been relatively rarely studied. The aim of this study was to examine the extent to which parental perceptions of socioeconomic circumstances in Croatian society predict overprotective parental behavior at the end of adolescents' secondary education. A total of 450 parents/guardians of final-year high school students in Croatia participated. A hierarchical regression analysis was performed to predict the level of overprotective parenting. Apart from perceived adolescent anxiety and school achievement, parental perceptions of job insecurity and perceptions of competitiveness within society made a significant contribution to predicting overprotective parenting. The study results indicate that parental perceptions of socioeconomic circumstances in society play a significant role in predicting adolescent overprotection, even after controlling for adolescent and parental characteristics associated with this form of parental behaviour. The findings are important for a better understanding of the factors that contribute to the use of overprotective parenting in adolescence.

Key words: overprotective parenting in adolescence, "helicopter" parenting, parental perception of socioeconomic conditions, perception of job insecurity, perception of competitiveness in society, perception of income inequality, adolescent anxiety.